

1. G. Funckij pentas illustrium questionum & historia passionis dominice 1690
2. Andr. Conrj explicatio IV circumst. & passionis 1633
3. Bernh. v. Sanden, diff. de sponso sanguinum. 1713
4. Christ. Sahmij diff. de viro dolorum. 1718.
5. ejusdem, diff. de agno paschali. 1712.
6. Jac. Roesers diff. III de morte jude 1668.
7. Mich. Schreiber diff. de verbis XAI, HAI, AIMA ^{Σαβαθα} 1716. ⁿⁱ
8. Mich. Sanderi orationes duae de judicio ^{peccati} 1673.
9. Balth. Rhau, meditatio sacra vulnerum. Chr. 1633.
10. Jaci Börger diff. de veteri Romani: crucifixiandi modu. 1670.
11. Barth. Goldbach diff. de materia et forma crucis. 1687.
12. Mich. Hoynovij programma. 1698.
13. Christoph. Schultze de judeo non mortali 1689.
14. Joh. Hffelmanni diff. de descensu Chr. ad inferos. 1616

- 15 Joh. Wilh. Bajerii diff. ex 1 petr. III. v. 18 = 20. 1689.
 16 Christ. Claij diff. de die pasceves. 1697.
 17 Joh. Affelmanni diff. de merito Christi. 1615.
 18 Joh. Hulsimanni diff. de satisfatione. 1639.
 19 Bernh. v. Sanden diff. de virtute meriti Christi. 1710.
 20 Joach. justi Breithaupt diff. de satisfatione. 1688.
 21 Bernh. v. Sanden, diff. de nullandorsitate inter l. et b. 1709.
 22 Balth. Meisneri diff. de fide jobi. 1646.
 23 Wilh. Lyseri diff. de resurrectione Christi. 1636.
 24 Lev. pourchenij diff. de duabus in C. naturis. 1634.
 25 Joh. Affelmanni diff. de unione in naturarum. C. 1616.
 26 Dissertatio de Majestate hominis Ch. in yolsitade habitu. 1664.
 27 Frid. Balduini diff. de Christo Calviniano. 1613.
 28 Joh. Affelmanni, diff. de omni presentia. 1613.
 29 Val. Alberti, diff. de introitu Chr. per januas clau. 1693.
 30 Quandt, de gestis Christi quadragesimali. 1716.
 31 Bernh. v. Sanden diff. ex joh. XXI. v. 15 = 17. 1676.
 32 ejusdem, diff. ex Matth. XVI v. 18. 1710.
 33 Joh. Botts'acci diff. ex Matth. XVI. v. 18. 1636.
 34 Christoph. pelargi diff. de ascensione. C. 1617.
 35 Joh. Andr. Bosij diff. II. in periocham flau Josephi de Christo. 1673.
 36 y. Frid. Magni Spicilegium quest. pentecostalium.
 37 Gudw. Erasmi, diff. de peregrinationibus Aposto- 1689.
 lorum. 1702.

1690
 1653
 1713
 18
 1668.
 1716.
 1679.
 1638.
 1670.
 1681.
 1689.
 ad inferos.

- 38. Joh. Cr. Sezers Diff. de ara ignoti Dei, 1710. 1712.
- 39. Chr. Maserovij Diff. ex Act. XIV. v. 16. fey 1711
- 40 ejusdem Diff. ex 1 Corinth. VII. v. 1. 1713.
- 41 Bernh. v. Sanden Diff. ex Act. XVII. v. 29. 1713
- 42 ejusdem, ex Act. XVII. v. 30. 1714.
- 43 ejusdem, ex Act. XVIII. v. 31. 1714.
- 44 Christ. Maserovij Diff. de conversione modernorum
gentilium 1714.
- 45 Bernh. v. Sanden Diff. de salute gentium infidelium 1715.
- 46 Joh. Jac. Quand Diff. ex Act. XXVIII. v. 13. 1710.
- 47 Bernh. v. Sanden Diff. de conjugio petri et pauli 1712.
- 48 Joh. Jac. Quand Diff. ad quem epistola Gh. scripta est
de doxologyis paulinis 1716.
- 49 Mich. Henr. Reinhardi oratio ex apocal. XVI. 1721
- 50. Mart. Sylv. Grabe Diff. ex II Cor. IV. v. 19. 1675.
- 51. Joh. Behm Diff. de Nimbo sanctorum 1716
- 52. Jac. Thomasij Diff. de insignijs 10. Evangelij sequi
1687.
- 53 Bernh. v. Sanden Diff. de cultu B. Marij
1689.
- 54. Jac. Martini Diff. de imaginibus. 1597.
- 55. Godofr. Weyneri Diff. de judicio sanctorum. 1709.
- 56. Joh. Conr. Sezers Diff. de resurrectione Cadaveroy.
1712.
- 57. Joh. Wilh. Bayeri Diff. de statu animarum
1631. Separatarum
- 58. Joh. Conr. Danhauseri Diff. de grad. Cur. 1639. alti vob
- 59. Joh. Schelguzij Diff. de lingua beatorum 1692.
- 60. Joh. Wilh. a Leth Differtatio de statu mentis
post mortem. 1699.
- 61. ejusdem, De imbecillitate carnis naturalij.
1698.
- 62. Bernh. v. Sanden, Diff. de humand vite termino
1708.
- 63. Edzardi Diff. de termino solatij experte
1706
- 64.

DISPUTATIO THEOLOGICA INAUGURALIS, 21. 3

Evincens

LEGEM INTER ET 22
EVANGELIUM NULLAM
ESSE ADVERSITATEM,

Quam,

JUVANTE JEHOVA,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO atq; EXCELSISSIMO PRINCIPE ac DOMINO,
DOMINO FRIDERICO
WILHELMO,

REGNI PRUSSIE ET ELECTORATUS
BRANDENBURGICI HÆREDE, &c. &c. &c.
JUSSU VENERANDÆ THEOLOGICÆ FACULTATIS,
IN ACADEMIA REGIOMONTANA,
SUB PRÆSIDIO

DOMINI
BERNHARDI VON SANDEN,

S. Th. D. & Prof. Prim. Facult. Theol. Senior. & p. t. Decani, S. R. M. in
Prussîa Concion. Aulic. Prim. & Consiliarii Consist. Sambienf.
PRO GRADU DOCTORATUS
IN THEOLOGIA

habebit

M. CHRISTIANUS MASECOVIUS,

S. S. Theol. Prof. Extraord. designat. Consist. Sambienf. Consiliar. Eccles.
Lœbnic. Pastor. Scholæq; ibid. Inspector,
IN AUDITORIO MAXIMO,

Ad diem XIX. Decembr. Horis ante- & pomerid. A. MDCCIX.

SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS
IN SUMMO BORUSSIÆ REGIMINE
CONSILIARIIS ACTUALIBUS INTIMIS
ILLUSTRISSIMIS ET EXCELLENTISSIMIS

DOMINIS,
DN. CHRISTOPHORO, COMITI
à Wallenrodt/

Supremo Curiae Provincialis Magistro, & Ordinis Prussici Equiti,
Hæreditario Domino in Pachtollen / Prechtwitz / Altstadt / Wilfinen /
Zgelacken / &c. &c.

DN. CHRISTOPHORO ALEXAN-
DRO à Rauehen/

Supremo Burggrabio, ac Prussici Ordinis Equiti,
Hæreditario Domino in Eiserwagen / Kirschnehen / Natrau / &c. &c.

DN. GEORGIO FRIDERICO à Kreyhen/

Supremo Cancellario, Feudorum Directori, Summi Tribunalis
Præsidi, Prussiciq; Ordinis Equiti,
Hæreditario Domino in Beslinen / Poren / Wesselsböven / &c. &c.

DN. FRIDERICO WILHELMO
à Kanitz/

Supremo Marechallo,
Hæreditario Domino in Podangen / Lomp / Rosenau / Mausfritzen &c. &c.

DOMINIS SUIIS GRATIOSISSIMIS,

Hanc Dissertationem pro Gradu Doctorali in devotissimæ gratitudinis declarationem suiq; ulteriorem commendationem, cum calidissimo periculosissimô hõc contagionis tempore divinæ protectionis votô, submissâ manu ac mente dicat ac consecrat

CHRISTIANUS MASECOVIUS

§. I.

Maximam esse *diversitatem* Legem inter & Evangelium, inficiari haud facile quispiam voluerit. Ex nostratibus quam luculentissimè eam apposituit magnus noster Gerhardus in Loc. Theol. Tom. III. Cap. XII. p. m. 239. & seqq. Nimirum juxta hujus atq; aliorum nostræ Ecclesiæ Doctorem mentem differt Lex ab Evangelio variò modò: I. ratione originis & modi patefactionis. II. ratione causæ mediaticis. III. ratione Materiæ. IV. ratione Formæ. V. ratione Effectus, & VI. ratione Objecti. Quibus tamen adhuc plura addi possunt. Rem præterea maximè necessariam esse ac perdifficilem, differentiam accuratam Legem inter & Evangelium nosse & apponere, statuunt Theologi magni. Ita quippe hanc in rem Hulsemannus in Vindic. Script. Sacræ Art. XXVI. §. LV. II. p. m. 90. *Verum discrimen Legis & Evangelii, traditum Rom. X. & Ebr. VIII. est fundamentum non solum gratuitæ justificationis per fidem, sed totius quoque consolationis & salutis Christianæ, tum quoad notitiam dogmatum, tum quoad praxin solandi conscientias sensu infirmitatum suarum & judicii divini territis, ut ille demum in Christiana fide se aliquid profecisse gloriari possit, qui discrimen hoc rectè didicerit, sunt Lutheri verba in Epistol. ad Gall. & in expositione v. 21. C. III. ipse quoq; Lutherus hanc in rem legi meretur Tom. V. Jen. Edit. Germ. p. 474. Et rectissimè sic sentit B. Lutherus. Quot enim sunt, qui discri-
men hoc minus rectè observarunt? Taceo Scholasticos atq; Pontificios, qui hac in re non parum sunt hallucinati. Sed quam turpiter à vero Legis & Evangelii discrimine aberraverint*

verint Sociniani, Arminiani, Schwenckfeldiani, Anabapti-
stæ, Synergistæ, aliique plures, ex eorum scriptis colligi
potest. Sed hæc ulterius prosequi, nostri non est instituti;
verùm id tantùm hic quarimus: *Utrum inter differentiis le-
gis & Evangelii aliqua ADVERSITAS, REPUGNANTIA
aut CONTRARIETAS reperiat?* Et respondemus, ne-
gando. *Absit enim, ut statuamus hostilem quandam contra-
rietatem, aut capitalem pugnam his doctrinis intercedere, quam
tamen admonitio Neostadiensis Confessioni nostrarum Ecclesiarum
affricare conatur.* - - - *Non adversa, sed diversa; non
contradictoriè opposita, sed subordinata sunt hæc duo doctrinarum
genera &c.* inquit Gerhardus citatò locò. Cujus mentem
B. C. D. ulterius explanare, animus est.

§. II.

Primum, quod nostram assertionem indubiam red-
dere potest, est, quod ipsa S. Scriptura omnem legem inter
& Evangelium hostilem repugnantiam ac adversitatem
quàm manifestissimè tollere velit. Ita namque Aposto-
lus: *Quandoquidem unus DEUS, qui justificabit circumcisionem
ex fide, & præputium per fidem. Legem igitur irritam facimus
per fidem?* Absit: Imò legem stabilimus. Rom. III. 30. Sci-
licet occurrit objectioni Judæorum, qui fortè, ubi audivèrè
Paulum extollere Evangelium sive fidem, regesserint, eum
legi contradicere, eidemque justitiam adimere. Hinc,
ut ostendat se hoc non facere, innuit, inter legem & Evan-
gelium non esse adversitatem, sed potius alterum cum altero
convenire, legemque Evangelio non destrui sed stabiliri.

Inde

Pulchrè sanè Erasmius Rotèrod. in Paraphrasi in univers Epist.
Apostol. super h. l. Verùm dixerit Judeus quispiam: Quid ais
Paule? Si verum est, quod ais, omnia nunc per fidem prestari.
Mosis legem prorsus otiosam ac inutilem facis Judæis. Bona ver-
ba. Imò adeò non abolemus legem aut labeficetamus, ut eam etiam
confirmemus, stabiliamusque, id prædicantes factum, quod lex
futurum promiserat, eumque nuntiantes, in quem cœu scopum sum-
ma legis spectabat. Neque enim id aboletur, quod in meliorem re-
paratur statum, non magis ac si defluentibus arborum flo-
ribus succedat fructus, aut umbra succedat corpus. In-
de ex Augustini Tom III. Num. 44. hæc habet S. Prosper.
Lex data est, ut gratia quereretur, gratia data est, ut lex im-
pleretur. Neque enim suo vitio non implebatur, sed vitio pru-
dentia carnis, quod vitium per legem demonstrandum, per gra-
tiam sanandum fuit. Idem Apostolus docet quoque Ga-
lat. III. v. 21. Ο οὖν νόμος τῶν Ἐυαγγελίων τῶ Θεοῦ; Lex igitur
num adversus promissiones DEi? & respondet: Absit. Et-
enim si data fuisset lex, qua posset vivificare, verè ex lege esset
iustitia. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccatum, ut promissio
ex Fide JESU Christi daretur credentibus. Ceterum antequam
venisset fides, sub lege custodiebamur, conclusi in eam fidem, que
erat revelanda. In quibus quidem differentia inter Legem
& Evangelium statuitur in hoc, quod lex operum præstationem,
tùm per naturam tum per gratiam faciendorum; Evangelium
verò non opera, sed solam fidem requirat, juxta explicationem
Hulsemanni in Prælect. Publ. ad Breviar. Cap. VII. Thes. IX.
X. XI. At verò propterea ullam existere ADVERSITA-
TEM legem inter & Evangelium, expressè negatur. Plu-
ra loca ejusdem valoris afferri possent, sed hæc duo adducta
abun-

4
abundè comprobant, juxta mentem Spiritûs S. nullam esse
Legem inter & Evangelium hostilem adversitatem.

§. III.

Hiscæ argumenta juvat subijcere. Primum desumi
potest à genere tum Legis tum Evangelii, quod utriusque
est *Doctrina*; Hæc DEum ipsum causam habet efficientem,
quod ad eò clarum est, ut nullâ indigeat probatione, hinc
que huic argumento præbet ansam construendò: *Quarum doctrinarum DEus autor est, ille doctrinæ sibi repugnare aut
contradicere non possunt. Atqui Doctrinarum, Legis & Ev-
angelii DEus autor, est.* Ergo. - - Minor extra omne
dubium, major verò facillimè probari potest. Nam au-
tor doctrinarum sibi adversantium aut repugnantium pri-
mùm eò se prodit, esse in se defectum & inconstantiam,
quia nec certus est de veritate doctrinæ, nec in eadem con-
stanter persistit, deindè, quia eò docet verum ac falsum,
decorum ac turpe, in se esse vitium præsupponit morale Ex
hiscæ verò DEO quidpiam attribuere velle, summa esset
blasphemia.

§. IV.

Sed ut vis majoris propositionis eò magis elucescat,
ab objectionibus repurgetur, necessum esse videtur. I. ni-
mirum objici possèt: DEus omnium scientiarum hone-
starum autor, quæ verò pro objecto possunt habere contra-
ria & repugnantia, e. g. calidum & frigidum sunt repugnan-
tia, de utroque agit Physica, justitia & injustitia, liberalitas
& avaritia sibi sunt adversa, de utroque agit Ethica, doctri-
næ

mites suos? id quod quidem nonnunquam facit Philosophus, sed abusive, prout nempe naturæ lumine abutitur; ipsa Philosophia verò eodem nunquam abutitur, hincque haud unquam Theologiæ contrariari potest. (2.) Contrarietas aut adversitas *ad idem tale* esse debet, sed in Theologia & Philosophia ad idem nequaquam datur adversitas. Nam Philosophia inquit: Virgo non potest parere *naturaliter*, idem quoque dicit Theologia, quæ verò hoc superaddit, DEum *suprà vires naturales in talibus extraordinarium quidpiam fecisse*. Hinc D. Menzerus Elencho Errorum Sadeel. ad argum. VI. hunc in modum differit: *In mysteriis fidei Christianæ non habendum est pro contradictione, quicquid non congruit ad rationem humanam, sed ex solo DEI verbo contradictiones Theologicæ judicandæ sunt, ne ex confusione principiorum res ipsæ confundantur.* H. I. e. g. *An una propositio alteri formaliter contradicat, de eo judicare potest ratio, vel per rationem Philosophus ex Logicis: ultra verò propositionum vera sit vel falsa in Theologiâ, hoc ratio ignorat: sic contradictoria sunt, Christus est purus homo, Christus non est purus homo, utraque vera esse nequit; an verò illa, an hæc vera sit, solus Theologus novit.* Hincque manifestissimum est, ne sic quidem vim majoris propositionis in allegato argumento infringi posse, sed totum argumentum firmissimò niti fundamento.

§. V.

Posthæc ad tollendam omnem Evangelium inter & Legem adversitatem multum quoque faciunt *amicæ appellatæ*, quibus tam Lex quam Evangelium in S. Scriptura insinuitur. Ita namque de Lege Apostolus; *Lex ipsa quidem*

dem sancta, & præceptum sanctum ac iustum & bonum. Rom. VII. v. 12. item: *Scimus, quod lex bona sit*, I. Tim. I. v. 8. nec non Actor, VII. v. 38. *Sermo vivus* appellatur. Evangelium verò eadem in S. Scriptura habet elogia. Sic enim rursus Paulus: *Non me pudet Evangelii Christi, potentia siquidem est DEI ad salutem omni credenti*. Rom. I. 16. & alio in loco, ubi de Evangelio differit, ita inquit: *Loquimur sapientiam DEI in mysterio, quæ est recondita, quam præfinierat Deus ante secula in gloriam nostram*. I. Cor. II. 7. Quid ergò, num *lex sancta, iusta ac bona* adverfari potest *potentie DEI*, aut sermo DEI vivus ejus sapientiæ? Quid verò, quod de Evangelio Apostolus expressè prædicationem instituat: *Ceterum etiamsi nos, aut angelus è caelo prædicaverit vobis Evangelium, præter id, quod prædicavimus vobis, anathema sit*. Gal. I. 8. Nam Evangelium hoc, de quo loquitur Paulus, tam amicè conspirat cum legis appellatione, ut tam in V. quam in N. T. expressè *Lex* appelletur. Ita enim de eo ubi loquitur Esaias, sic inquit Cap. II. v. 3. *De Sion exhibit lex*, i. e. doctrina de Evangelio, sicuti ex contextu apparet & ex loco parallelo Michæ IV. v. 2., ubi eadem habentur verba. In N. Testamento autem Paulus distinctionem facit inter legem operum & legem fidei, sic inquit: *Ubi igitur gloriatio? exclusa est: Per quam legem? operum? Non, imò per legem fidei*. Rom. III. 27. per illam legem simpliciter, per hanc Evangelium intelligit, Idem quoque Rom. VIII. v. 3, illud appellat *Legem spiritus vitæ per Jesum Christum*. Jam ergò, si nemo aliud Evangelium prædicare debet, nisi quod ab Apostolis prædicatum, hoc verò Evangelium nequaquam repudiat nomen legis, quæ itidem prædicatur; sequitur nullam esse posse

posse inter hæc duo repugnantiam, contrarietatem aut ad-
versitatem.

S. VI.

Et quod deniquè minimè prætereundum est, *utrumque*
tàm Lex, quàm Evangelium, *omni tempore amplectendum est*
propositum. Si enim tempus pro hâc occasione in IV. peri-
copas distingvere juvat, I. ubi in Paradiso homines primi
vitam egère, usque ad ejectionem ex eodem. II. ubi Patri-
archæ vixère ante solennem Legis promulgationem, III.
Ubi post Legis promulgationem Prophetæ, Reges &c. vitam
egère ad adventum Messiae usque, & IV. ubi adventu Messiae
Novum Testamentum est inchoatum, ad præsens tempus
productum & ad extremum diem continuabitur; sanè non
reperimus ex hisce tempus, quò non Lex cum Evangelio fu-
erit conjuncta, & utrumque amplectendum à DEO non fue-
rit mandatum. Tempus enim paradisaicum quod concer-
nit, in eo ubi creatus erat Adam, & ex eo Eva, illi-
cò cordibus eorum lex Domini erat quàm clarissimè
inscripta, cujus post lapsum transgressæ rigori adjunge-
batur quoque dulce Evangelium: *Et inimicitiam ponam inter*
te & inter mulierem, & inter semen tuum & inter semen illius,
ipsum conteret tibi caput, & tu conteres ei calcaneum. Gen. III.
v. 15. Quod Evangelium & Protoplastis & in iis lapsò toti
generi humano amplectendum à DEO dabatur. Post illa
tempora, ante promulgationem solennem legis, continua-
bat lex cordibus inscripta in omnibus Patriarchis virisque
probis, & simul Evangelium datum constantissimè repe-
tebatur. De quibus in rem nostram quàm optimè diserit
Wilhel-

9

Wilhelm. Momma in Oeconom. Temporum P. I. Cap. IX.
de statu Patrum & fidelium ante legem p. m. 89. *Opus legis habuerunt scriptum in corde. Revelatio divina, quæ ad salutem credenda erant, sive mediatè sive immediatè manifestavit. Verbum promissionis frequenter fuit repetitum. Spiritus Sanctus fidem operatus est, & illa fide purificavit corda, & sanctificavit ad omnem virtutem & laudem. Imò tam legis quàm Evangelii cognitio videtur eò tempore incrementa cepisse. Nam legem scriptam in corde quod concernit, ei revelationes divinæ additæ per mandata DEI e. g. de sanguine humano non fundendo: Quicumque effuderit sanguinem humanum, per hominem fundetur sanguis illius, Gen. IX, v. 6, ad quæ accessere VII. illa Nohæ Præcepta, ex lege cordis transcripta ac rudioribus commendata, quæ à Magistris Hebræorum hæc esse perhibentur I. de Maleficorum pœnis ac judiciis. II. de Benedictione Nominis divini, sub quo III. comprehendebatur quoque observatio Sabbathi. IV. de detestatione omnis idololatriæ, V. de Nuditatis obtectione, VI. de Homicidii & VII. de membri vivi abstinentia, Schindl. in Pentaglot. p. 1530. quæ verò ab aliis aliò modò proponuntur. vid. Godv. Moses & Aaron Lib. I. C. VI. p. 16. Evangelium autem istò tempore non solum typis est illustratum, utpote Abrahamò, qui filium unicum immolare voluit Gen. XXII. Filii DEI immolationem pro peccatis haud obscurè obumbrans, Melchisedechò, quò sat clarè Jesus, nostra justitia, declaratus, qui factus est nobis à DEO justitia. I. Cor. I. 30. aliisque plurimis; Verùm etiam prophetià Jacobi clarius redditum, sic quippe ille: Non aufertur habens principatum à domo Juda, neque scriba à filiis filiorum, donec ejus veniat Messias, cujus est regnum, & ei obediens populi Gen. XLIX. v. 10. sicuti juxta versionem Chaldaicam*

Onkelos ex Aria Mont. adduxit Gesner. in Comment. super hæc verba. Et ibidem vers. 18. *Salutare tuum exspecto, Domine, dixit Pater noster Jacob: Non exspecto salutare Gideon filii Joas, quæ est salus temporalis: neque salutare Samson filii Manuæ, quæ est salus transitoria; sed exspecto redemptionem Christi, filii David, qui venturus est ad accersendum sibi filios Israël: cujus redemptionem desiderat anima mea.* Post solennem verò legis promulgationem in monte Sinai, DEUS summò studiò legem commendare voluit obnixè observandam. Ita quippe Moses Dev. VI. v. 6, & seq. *Erunt verba hæc, quæ præcipio tibi hodie in corde tuo. - - & v. 8. & ligabis ea quasi signum in manu tua, eruntque & movebuntur inter oculos tuos.* Quæ verba à Judæis summò studiò observata sunt, ita ut, satisfacere volentes iis, in phylacteriis decalogum Domini conservaverint, nimirum membranulis inscriptum brachiis, fronti &c. allegaverint, sicuti de iis prolixè refert Buxtorf. in Synag. Judaic. Cap. IX. de Tzizis seu Peniculamentis, & Tphillin seu Phylacteriis, p. m. 160. & seqq. Et Hieron. Comment. super Matth. XXIII. hunc in modum ea explicat: *Præcepta erunt in manu tua, ut compleantur, erunt ante oculos tuos, ut die ac nocte mediteris in eis.* Evangelium verò hoc temporis spatiò ab omnibus, quotquot extant Prophetis commendatum, vel, si loqui liceat cum Hebræis, à Mose, ab Hagiographis & Prophetis, continuo nexu Judæis prædicatum est. Imò una in re apertè legem & clarissimè per typum Evangelium fuisse eò tempore, facile exponi potest. Nimirum si *arcam fœderis* consideramus, quæ post promulgationem legis vigebat inter Judæos, refert Apostolus ad Hebræos Cap. IX. v. 4 de eâ: *Arca Testamenti - - in qua urna aurea, habens manna, & Virga Aaron, quæ germinaverat, & tabula*

tabula testamenti. En Evangelium in Manna & virga typicè,
 & lex in tabulis *literaliter* ! Sed fortè huic objici potest *εὐ ἢ* in
 qua non referendum esse ad τὴν κιβωτὸν arcam, sed τὴν σκηνὴν
 tabernaculum, hincque juxtà mentem Apostoli in tabernacu-
 lo secundo fuisse quidem urnam Mannæ, virgam Aaronis,
 tabulasque fœderis, verùm hæc tantùm *in arca*, illas verò
ante arcam, cui sententiæ cum Gerharδο sese quoque subscri-
 bit Sebast. Smidius in Comment. super Epist. hanc, causam
 adducens : *εὐ* non semper sumi pro *In*, sed etiam *Apud*, *Juxta*,
cum. Sed esto & sic. Hoc tamen certissimum, tabulas Te-
 stamenti, s. Legis fuisse in arca, sicuti manifestissimè ponitur.
 I. Reg. VIII. v. 9. & veluti illud ita quoque hoc certissimum,
 operimentum arcæ typum fuisse propitiationis Messiæ & per
 consequens Evangelii. Ita namque Apostolus : *Justifican-*
tur omnes gratis per illius gratiam, per redemptionem, quæ est in
Jesu Christo : quem proposuit DEUS ἰλαστικὸν propitiationem (B.
Lutherus zu einem Gnaden Stuhl) *per fidem, interveniente*
ipsius sanguine ad ostensionem justitiæ suæ. Rom. III. v. 24. Ta-
 liq; modò lex in arca fuit, & ab Evangelio obteçta, inq; una re
 utrumq; lex & Evangelium, colendum Judæis est propositum.
 Tempus N. T. tandem quod concernit, in eo nemo à lege
 èimitur, sed potius ad eam Salvator omnes transmittit : *Ha-*
bent Mosen & Prophetas, eos audiant. Luc. XVI. v. 29. Imò
 multis in locis à Salvatore Lex inculcatur, Evangelium verò
 ab ejus nativitate ad hæc usque tempora omni populo annun-
 tiatur, & ad finem mundi annuntiabitur, & ut ab omni Do-
 ctore Homiletico utriusque eadè fidelitate, eodè ardo-
 re ratio habeatur, summæ necessitatis est. Alterum enim
 horum si negligitur, negligitur ipsa salus. Nam si prædi-
 catur

catur lex, Evangelium verò omittitur, miseri peccatores *ad desperandum* inducuntur, si autem Evangelium dulcissimis verbis delineatur posthabitâ legis inculcatione, Auditores *ad securitatem* impelluntur, utrumq; iis damnosum. Quæ cum ita sint, ab omni ævo legem & Evangelium à DEO ipso Judæis & Christianis amplectenda esse proposita, DEum verò ad repugnantia aut adversâ homines obligare non posse, exindè firmissima consequentia fuit, Legem inter & Evangelium haud ullam esse posse adversitatem aut repugnantiam.

§. VII.

Verùm ad rem propius accedamus, & *diversa* quæ sunt legem inter & Evangelium inspiciamus, ac in iisdem **ADVERSA** quædam reperire possimus, meditemur. Primùm *effectus* utriusque quosdam apponere juvat, qui sibi omninò contrariari apparent. Nam Lex vulnerat, Evangelium sanat, lex terret, Evangelium solatur, damnat lex, absolvit Evangelium, hoc cælum, illud infernum aperit peccatoribus, *Lex iram operatur*, Rom. IV. 15. Evangelium *potentia DEi ad salutem omni credenti*, Rom. I. 16. Et eleganter B. Lutherus: *Utraque doctrina legis & Evangelii versatur circa peccatum, sed diversimodè: Lex ostendit, accusat, imputat, damnat peccatum; Evangelium verò remittit, tegit, non imputat peccatum, quia ostendit agnum DEi tollere peccata.*

§. VIII.

Sed effectus legis & Evangelii sic considerati, equidem diversitatem præsupponunt, minimè verò adversitatem aut ullam contrarietatem inter ea evincunt. Nam I. contrarii effectus in se suâque naturâ contrariarum causarum infallibi-

lia

lia non sunt signa, quippe illi vel ab una eademque re provenire possunt. Sic sol indurat, & liqvefacit, denigrat & dealbat, exhilarat & molestiam creat &c. effectus hi sunt contrarii, at quis ob eos affirmaverit solem ipsi sibi contrariari? Eadem ratione, ubi percipimus contrarios legis & Evangelii effectus, exinde inter eadem repugnantiam aut ad-versitatem colligere non possumus. II. Si contrarii effectus oriuntur ex contrariis & adversantibus sibi causis, necessum est, ut *isti effectus tendant ad contrarios fines*, e.g. protegere homines, & quarere eos ad devorandum, sunt contrarii effectus, & quidem qui oriuntur ex causis sibi adversantibus, quia nempe Angeli boni protegunt homines, *ne forte pedem ad lapidem allidant*, Pf. XCI. v. 11. *adversarius vero diabolus tanquam leo rugiens obambulabat, querens quem devoret*. I. Petr. V. 8. Et veluti contrarii effectus sunt ex contrariis causis, ita quoque tendunt ad contrarios fines, nempe boni angeli custodiunt ad vitam, mali quarunt devorare ad mortem. Similiter in homine regenito contrarii reperiuntur effectus, nempe inclinatio ad caelum, & inclinatio ad mundum, quos effectus omnino contrarios ex causis sibi adversantibus oriri, expressè docet Paulus, sic inquit: *Caro concupiscit adversus Spiritum, Spiritus autem adversus carnem: hac autem inter se mutuò adversantur, ut non quaecunque volueritis, eadem faciatis*. Gal. V. 17. Quia autem contrarii effectus adversantium sibi causarum similiter ad contrarios tendunt ad fines, nempe spiritus in inclinatione ad caelum salutem intendit, caro verò in inclinatione ad mundum tendit ad interitum. Jam verò, etsi habeamus contrarios legis & Evangelii effectus, tamen dicere non possumus eos ad contrarios tendere fines, sed utriusque finem esse gloriam DEi hominum-

numque salutem, certissimum est. Nam lex ostendit vulnera, ea ut sanet Evangelium, terret lex, ut terrore confusus peccator ad poenitentiam confugiat, eaque justitiam coram DEO, hoc est Evangelium solans consequatur, damnat lex, ut homo damnatus in Evangelio gratiam DEI fide arripere discat. Hinc apprimè in rem nostram Justinus in Quæstion. & Respons. ad Orthodox. quæst. 104. *Gratia non est secundum legem, nec adversus legem, sed supra legem & pro lege. Suprà legem quidem, quoniam gratia; pro lege autem, quia per poenitentiam peccatores adducit ad indulgentiam & beneficium legis.* Hinc quoque Apostolus: *Legem igitur irritam facimus per fidem? Absit: imò legem stabilimus.* Rom. III. 31. Conferatur ad Gal. III. 21. Hinc ergò, quia contrarii effectus Legis & Evangelii nequaquam ad fines contrarios tendunt, sed ad unum eundemque scopum, ob id, quod contrarii sunt effectus, minimè Legem inter & Evangelium ullam constituere possunt adversitatem. III. Ut contrarii effectus signa sint adversantium sibi causarum, requiritur, *ut circa idem versentur objectum*, secus nil minus, quàm de causis repugnantibus poterunt testari. Nam & DEO ipsi possunt effectus contrarii assignari, damnat & absolvit, irascitur & gratiam confert, &c. qui verò effectus non versantur circa idem objectum, sed objecta contraria: Nimirum damnat DEUS improbos, absolvit poenitentes, irascitur pertinacibus peccatoribus, gratiam confert poenitentibus. At propterea quis sine summa blasphemia asserere auderet, ob ejusmodi contrarios effectus DEUM sibi ipsi adversari. Res quoque similitudine potest declarari. Si mihi amicus est, qui alii homini benè vult, cui & ego benè volo, alii verò malè vult, cui & ego malè volo, propter id ille mihi planè non adversatur,

fatur, at si illi malè vult, cui ego benè volo, & illi benè vult, cui ego malè volo, omninò mihi contrariatur. Et eòdem modò res sese habet cum Evangelio & lege, nequaquam eorundem contrarii effectus versantur circa idem objectum, sed circa objecta contraria. Nam lex malè vult pertinaci bus peccatoribus, illis & Evangelium, quibus gratiam non offert sed pernegat, juxta monitum Salvatoris: *Ne detis, quod sanctum est, canibus, nec projeceritis margaritas vestras ante porcos: ne quando hi conculcent eas pedibus suis.* Matth. VII. v. 6. Evangelium autem benè vult corde contritis. Ita namque Salvator: *Pauperes letum accipiunt Evangelii nuntium.* Matth. XI. 5. Hosce verò & lex, quando intelligit Evangelii solatiò erigi, damnare cessat. Nam *nulla condemnatio in his, qui insiti sunt Christo Jesu, qui non juxta carnem versantur sed juxta Spiritum* Rom. VIII. v. 1. Quare cum Lex & Evangelium suis effectibus versentur circa diversa Objecta, exinde quidem diversitas, sed non adversitas emergit.

§. IX.

Quibus præsuppositis, labefaciatur secunda Objectio, quæ desumi posset ab *Objectorum adversitate & Repugnantia*, circa quæ Lex & Evangelium versantur, fortè hunc in modum: *Quæcunque doctrina versantur circa talia objecta, quorum alterius DEO inimicum, alterius DEO amicum est, eæ doctrinae sibi adversantur & contrariantur.* Atqui Lex & Evangelium &c. Ergò. Major probatur ex eo, quod ab Objecto res aliàs dijudicari possint, hincque cum amicum & inimicum repugnantia sint, eadem quoque esse ea, quæ circa hæc versantur. Minor probatur ex s. S. Nam lex pro ob-
jecto

jecto habet improbos, qui DEO inimici sunt, juxta assertum Pauli: *Lex posita est injustis & inobsequentibus, & impiis & peccatoribus, irreverentibus & prophanis, patricidis & matricidis, homicidis, scortatoribus, masculorum concubitoribus, plagiaris, mendacibus, perjuris, & si quid aliud est, quod sana doctrina adverteretur.* 1. Tim. I. v. 9. 10. Evangelium verò contra eos pro Objecto habet, DEO qui sunt amici, nempe corde contritos, fideles, probos, quibus Salvator id pandit multis planè locis, & quoque Matth. XXV. v. 34. ubi eos in extremo judicio talia suavissima audituros esse, asserit: *Venite benedicti Patris mei, possidete regnum, paratum vobis ab exordio mundi.* Hæc inquam objectio ab objecto labefactata. Enimverò nec ex objectorum adversitate simpliciter doctrinarum sequitur adversitas; sed hæc dependet à *modò versandi circa ista objecta diversa.* Nam si eodem modò versaretur lex circa improbos, quò modò Evangelium circa probos versatur, nempe amore aut odiò; tùm utique inter Legem & Evangelium adversitas esset, quia contraria & adversa vel amarent vel odiò prosequerentur. At quia hoc non fit, uti ostensum in §. præcedenti, sed Lex versatur circa impios irâ, Evangelium circa probos amore, manent quidem eorum objecta adversa, ita tamen ut ipsa lex ipsumque Evangelium sibi minimè propterea sint adversa, eò quod alterum ex hisce illos odiò prosequitur, qui odiò digni sunt, & alterum eos amore complectitur, quos misericordia Dei amore dignos facit, taliq; modò in actionibus amicè conspirant.

§. X.

Porrò à *Subiecto* potest desumi *Objectio*, hunc in modum: *Quæcumque repugnant esse in uno Subiecto, ea sunt repugnans-*

gnantia & sibi adversa, Atqui Lex & Evangelium repugnant esse in eodem Subjecto. Ergo Lex & Evangelium sibi repugnant. Sanè enim tam major quàm minor videtur firmissimis stabiliri posse rationibus. Major enim sic probatur: Si res quædam non sunt adversæ sibi, cur repugnant esse in uno subjecto? Nam de adversis unice dicitur: *Quod consortium justitiæ cum injustitiâ? aut quæ communicio luci cum tenebris? Aut quæ concordia Christo cum Belial? aut quæ pars fidelium cum infideli* II. Cor. VI. v. 14. Et ne excipiatur contrâ majorem hanc propositionem: cognitionem Metaphysices, & notitiam XXIV. literarum repugnare esse in uno subjecto, nempe in puero VIII. annorum, & tamen sibi non adversari, item, exquisitam theologicam de controversiis theologicas scientiam, & simplicem de rebus fidei cognitionem catechetica repugnare esse in homine simplici & illiterato, & tamen sibi nequaquam contradicere, sed posterius sub priori comprehendi; prænotamus, nos per Subjectum hic intelligere tale, quod *utriusque contrarii capax est.* e. g. Liberalitas & avaritia sibi sunt adversa, quia repugnant esse in uno subjecto, nempe homine morali, qui utriusque capax est. Item: amor & odium erga DEum & proximum sibi sunt adversa, quia repugnant esse in uno Christiano, qui & amoris & odii particeps esse non procedit. Nam elephas & trochilus repugnant esse in uno subjecto, nempe in communi cavea avium, propterea tamen minimè sibi sunt adversa, quia subjectum istud ex se suæque natura non est ita comparatum, ut trochilum simul elephante recipere possit. Item Fides & Ecclesia repugnant esse in uno subjecto, nempe in *fideli, qui quidem fidem*

in se habet, at Ecclesiam in se habere nequit, ob id tamen, minimè sibi sunt adversa, nam fides quidem in fideli est tanquam in subjecto capaci, at inesse Ecclesiae in fideli de subjecto minimè congruo perhibetur. Minorem autem quod concernit, S. Scriptura passim denotat, Legem & Evangelium maximoperè repugnare esse in uno Subjecto. Sic enim adductò locò I. Tim. I. 9. hæc ad differentiam Subjecti habentur verba: *Iusto lex non est posita, sed injustis*, quippe inuitur, legem repugnare esse in iusto. Et veluti hoc, ita quoque multis in locis indicatur, Evangelium repugnare esse in peccatore pertinaci & impœniteni, utpote cui Evangelium solatium omne denegat, id verò offert corde contritis. *Nam venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego refocillabo vos.* Matth. XI. v. 28. Sicque lex minans, condemnans est quidem in peccatore pertinaci, in quo Subjecto verò cum lege repugnat, esse Evangelium solans, absolvens. Et vice versa: Evangelium solans, erigens, in homine pœnitenti, justificato, quidem locum habet, cum quo verò repugnat esse in eodem subjecto Lex vulnerans, condemnans. *Nam nulla est condemnatio his, qui insiti sunt Christo Jesu, qui non juxta carnem versantur, sed juxta Spiritum.* Rom. VIII. ¶ 1.

§. XI.

Sed rursus respondemus: hæc quidem *diversitatem* minimè verò *adversitatem* legem inter & Evangelium constituit. Nam I. falsum est, Legem & Evangelium non posse esse in uno eodemque subjecto, peccatore nempe justificato. Ubi enim Apostolus c. I. inquit: *Iusto non est posita*
Lex,

*Lex, id non accipiendum est ad mentem Antinomorum, qui ex hoc & aliis locis evincere conantur, legem planè ad Christianos non spectare, vid. Gerhard. Loc. Theol. Tom. III. de Lege DEi Sect. XII. Legem in Ecclesia prædicandam esse contra Antinomos; Sed intelligendum est hoc loco, legem in justificato non amplius habere vim damnandi, ut in ipso sit. Quò etiam illud dictum in §. præced. allegatum tendit: Nulla est condemnatio his, qui insiti sunt Christo Jesu. &c. Nam (r.) in Textu dicti illius I. Tim. I. v. 9. legitur: Scient illud: οτι δικαιο νόμος ε̄ νεκροι, i. e. quod justo non jaceat lex, vel ad coactionem servilem, vel ad condemnationem. Sicuti explicat Hutterus in Christ. Concord. Art. VI. de tertio usu legis p. m. 506. qui ibidem quoque hæc ex ipsa Concordiæ Formulâ adducit verba: *Etsi justo non est lex posita: sed injustis: hoc tamen non ita accipiendum est, quasi justis sine Lege vivere liceat. Lex enim divina ipsorum cordibus inscripta est. Et quidem primo homini statim post ipsius creationem etiam lex data fuit, secundum quam vivere debebat. Hæc igitur est verborum Pauli vera & genuina sententia: quod lex eos, qui per Christum cum DEO reconciliati sunt, maledictione suâ obruere nequeat: & quod re-natis coactione suâ molesta esse non possit: Quandoquidem illi secundum interiorem hominem lege DEi delectantur.* Et quoq; Matthæus Polus ex multis commentariis aliis hanc suam egregiam sanè super illud dictum Pauli conflavit explicatio-nem. *Justus, inquit, hic vocatur, non qui perfectus est, sed qui præcipuo cordis affectu ad bonum adspirat; qui malitiam odit, virtutem amplectitur, vel, Christianus justificatus & sanctificatus per Christum, quem Dominus verâ doctrinâ & Spiritu S. imbu-uit, pius & justitiam deditus.* Hæc sententia de lege humana faci-
lis est,*

lis est, nam in viros bonos lex non est, quia ipsi sunt instar legis, ait Aristot. III. Polit. Cap. IX. de lege Moysis difficilis. Legem autem hic considerat Paulus non secundum omnia ejus officia, nam & justii eam ut regulam opus habent, & ad obedientiam ejus obligantur, ut in N.T. passim docetur: sed secundum ea tantum, qua ei competunt, ut sola est, neque contra fidem & gratiam Christi distinguitur, sicut eam Apostolus passim distinguit: qualia sunt minari, terrere, reum facere, penas infligere. Nam alia ejus officia, qua sunt, precipere, dirigere, promittere, &c. gratiam aut presupponunt, aut non excludunt. Hæc & longè plura huc spectantia habet Polus ex Chrysofostomo, Magaliano, Beza aliisque Nimirum (2) tenendum est, communiter à Theologis IV. legis usus statui, ex quibus si non omnes, tamen aliqui in justificato esse possunt. Scilicet primus legis usus est Politicus, consistens in externæ disciplinæ conservatione, secundus Elencticus, in peccati demonstratione & argutione consistens, tertius pædagogicus, in se continens demonstrationem virium inopiæ, quæ ad Christum ducit, quartus, didascalicus, consistens in directione vitæ & morum. Ex hisce primum usum quod spectat, catenus ille in homine justo esse non repugnat, quatenus homo justificatus non repugnat esse sincerus Politicus, qui externarum in Republicarum habeat disciplinarum. Ut autem secundus usus elencticus, peccatoris peccata demonstrans ipsumq; damnans, in justificato locum habere nequeat, tamen usus tertius pædagogicus, qui in manifestatione peccatorum ad Christum deducit. Ita namque August. de Pœnit. medic. C. I. Ad hoc data lex est, ut superbo infirmitatem suam notam faceret, infirmo penitentiam suaderet. Ad hoc data lex, ut vulnera ostenderet peccatorum.

CAIOTUM,

eatorum, quæ gratia benedictione sanaret. Ad hoc data lex, ut
 diceremus etiam in conuallo plorationis, video aliam legem in
 membris meis &c. & succurret nobis exaudiente DEo, qui erigit
 elifos & solvit compeditos, illuminat cæcos gratiâ DEi per JESUM
 Christum. Et quoque quàm luculentissimè B. Lutherus in
 Cap. VII. ad Gal. Tom. IV. Lat. Propter carnem adhuc opus est
 renatis pedagogo, qui fortem asinum exerceat & vexet, ut hac
 pedagogia minuantur peccata, & Christo via paretur. Simili-
 ter usus legis quartus didascalicus cum Evangelio in justifica-
 to ceu eodem subjecto non repugnat esse, nam instruit re-
 natos, quæ sint verè bona opera in quibus ambulare debeant, ac
 DEo placere possint, sicuti B. Gerhard. loquitur Theol. Loc.
 Tom. III. de Lege DFi Sect. XI. p. 150. Id autem cum Evan-
 gelio optimè consistere posse, quis dubitaverit? II. Et si
 fatendum, in pertinaci peccatore esse non posse legem simul
 cum Evangelio, sed hoc repugnare in hoc subjecto cum lege
 esse; tamen ista repugnantia non est adscribenda Legi aut
 Evangelio, sed *Subjecti pervertitati*, quod, quia recusat de-
 bitò modò legem assumere, eò ipsò Evangelio indignum,
 sese reddit. Interim ex intentione causæ efficientis, DFi
 nempe est constitutum, ut lex prædicetur impiis, ut eadem
 moti ad frugem redeuntes, Evan-geliò erigi possint. Quibus
 ita præmissis major propositio argumenti in §. præced. ad-
 ducti, sic esset limitanda: *Quæcunque ex se suæ natura,*
nec non ex intentione causæ efficientis in uno subjecto esse re-
pugnant, ea sibi sunt adversa. Quâ limitatione majoris
 penitus ruit minor, ac adversitas ista legem inter & Evan-
 gelium, quoniam in eodem subjecto esse repugnare dicebantur,
 penitus annihilatur,

§. XII.

Ulterius *adversa Adjuncta* Legis & Evangelii videntur adversitatem aliquam interea constituere. De Lege namque hæc habentur: *Nunc ergo quid tenetis DEUM, ut imponatur jugum super cervices discipulorum, quod neque Patres nostri, neque nos portare potuimus* Act. XV. v. 10., & ne forte obijciatur, locum hunc agere de lege ceremoniali, nempe de circumfisione, facile loca alia in medium proferre possumus, quæ de Lege morali idem affirmant. e. g. *Accepistis legem per dispositiones Angelorum, nec servastis.* Act. VII. 53. & ne rursus dicatur infidelibus tantum Judæis legem servatu impossibile esse, expressè Act. XIII. v. 38. *Notum sit vobis, quod per hunc &c. conf. Rom. III. v. 23.* ubi lex grave onus, quod ferri non potest, describitur, contra verò Salvator Evangelium leve jugum esse, inquit: *Jugum meum commodum est, & onus meum leve.* Matth. XI. v. 30. Cum ergo grave & leve, sive & ingratum sibi adversa atque contraria sint; sequitur inter gravem legem & leve Evangelium esse contrarietatem, repugnantiam atque adversitatem.

§. XIII.

Rursum autem respondetur, & hæc *diversitatem* Legem inter & Evangelium constituere, minimè autem *adversitatem*. Nam I. causa difficultatis servandi legem posita non est in ipsa lege, sed in *corruptione & imbecillitate hominis*. Sane enim ubi primùm lex cordi Adæ inscripta fuit, qui summis animæ viribus præditus erat, servatu erat facillima ac sivevissima, per-

peræque ac facillimum ac suavissimum est pœnitenti peccatori Evangelium recipere. *Suavissimum* enim erat, DEO summo, Creatori charissimo, Conservatori pulcherrimo obedientiam contestari, *facillimum* verò, quia non erat in voluntate hominis ejusque appetitu aliqua contra Numen divinum discordia aut repugnantia, sed mira cum voluntate divina convenientia. Secus enim si fuisset, hominem DEUS ad impossibilia obligasset, quod ne quidem probus in Republ. facit Princeps. At quod jam sit jugum lex, quod neque patres nostri portare potuerunt, neque nos portare possumus, non adscribendum sanctitati legis, aut illius Latori, sed depravatae naturæ protoplastorum inertia ita existentis. Hinc Apostolus Rom VIII v. 3. *Quod impossibile erat legi, eo quod infirmabatur per carnem, præstitit DEUS misero Filio.* Super quæ verba ex Gatakeri notis Manuscriptis hæc habet Polus: *Lex impotens erat ad hominem justificandum, non per se, sed ex accidenti, quia scilicet homo corruptus impotens erat ad præstandam legem, nec lex vires ei dare poterat.* Tali ergo modo legis cum se habeat conditio, ut ex sua naturâ portatu facilis ac suavis sit, ob culpam alienam verò, hominis nempe, onus, quod ferri nequit, extiterit; num quæso ob id ipsa dici posset adverteri Evangelio? Nequaquam. Sicut ipse DEUS ob culpam hominis non potest malus dici, ita neque sancta ejus lex ob infirmitatem hominis onus grave suavissimo legis jure repugnans. II. Quantumvis Lex neque ab irrogenitis, neque a regenitis, perfecte impleri possit, eo quod non tantum in illis sit natura corrupta & Spiritui Sancto resistens, sed quoque in hisce rebellio carnis adversus Spiritum, juxta illud Apostoli: *Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus*

maior

versus carnem &c. Gal. V. 17. tamen longè aliò modò lex se
habet respectu irrogenitorum, & longè aliò modò à rege-
nitis respicitur, & quidem ita, ut neutrò modò Evangelio
adversari possit, sed utròque potius modò cum eodem sva-
vissimè conveniat. Id quod jam videndum. nam (1.) Irre-
genitis lex est onus, molestia &c. iisdem verò Evangelium
ludibrium, stultitia. Nam predicamus Christum crucifixum,
Judæis quidem offendiculum, Græcis verò stultitiam. I. Corinth.
I. v. 23. Hinc rectissimè c. I. Polus: Quamvis Evangelium
& luce & virtute legem superet, superba tamen & pervicax no-
stracaro nec illi magis quàm legi se subicere vult, nisi succurrat
Spiritus DEi. Sic lex & Evangelium hóc in punctò ab irrege-
nitis eadem experiuntur fata, quibus sibi nequaquam pos-
sunt adversari. (2.) regenitis, utut perfectè legem implere
nequeant, tamen summa voluptas est, legis opera præstare,
quantum in viribus eorum ab auxilio DEi corroboratis, po-
situm est. Ad hoc enim variò modò ac mediò instigantur.
A. Amor DEi est, quò moventur opera legis præstare non co-
actè sed sponte. Vel ethicus Plutarchus inquit: Non est la-
boriosum, quod Deorum cultui impenditur, quid dixerit renatus
& Spiritu Domini corroboratus, qui firmissimè tenet maje-
staticam DEi operibus suis præsentiam? Hinc tentatus Jo-
sephus à lasciviente uxore Potiphar ad fornicationem, egre-
giè respondebat: Quomodo possum hoc malum facere, & pec-
care in DEum nostrum? Gen. XXXIX, v. 9. B. Timor DEi
est, qui legis opera quàm vehementissimè inculcat, atque
ad eadem præstanda movet. Veluti enim exfurgente timo-
re, homines moti velociores redduntur ad fugam capien-
dam; ita regeniti consideratione horrendi judicii extremi,
coram

coram quo rationem reddere omnes tenebimur, velocem à peccatis fugam concipiunt. Hinc Basil, Magnus in illud Psalms XXXIII. *Venite filii, audite me, timorem Domini docebo vos, hæc habet: Cum te appetitus invaserit peccandi, velim cogites horribile illud Christi tribunal, in quo præsidebit Judex in excelsis throno; adstabit autem omnis ejus creatura, ad gloriosum ejus conspectum contremiscens: adducendi etiam nos sumus singuli, eorum quæ in vita gessimus rationem reddituri: mox illis, qui mala perpetrarunt, terribiles quidem & deformes assistent angeli, igneos vultus præseferentes, atque ignem spirantes in homines, scilicet impios. Ad hæc cogita profundum barathrum, & inextricabiles tenebras, & ignem carentem splendore, urendique vim habentem, sed privatum lumine: deinde vermium genus, venenum immittens, & carnem vorans, inexplebiliter esuriens, neque unquam saturitatem sentiens, atq; intolerabiles dolores corrosione ipsa insigens. Denique quod omnium gravissimum est, opprobrium illud, & confusionem sempiternam. Hæc time, & hoc timore quasi frenò, animam à peccatorum concupiscentia comprime. C.* Vitii deformitas est, quæ ad legis compellit observantiam. Cum namque piis animis peccatum appareat abominatio coram DEO Ps. V. v. 7. monstrum naturæ, venenum animæ, læsio divinæ majestatis, reatus æterni ignis, non possunt non postulante lege à peccatis abhorre, legisque mandatorum studio esse. Sanè meritò miramur gentiles, quod moti sceditate peccatorum ab iisdem abstinere docuerint & quoque ipsi abstinerint. Ita quippe Seneca: *Ei scirent homines ignoraturos, & DEum ignosciturum, tamen peccare nollem, ob peccati turpitudinem.* Democles verò puer in balneo, ut stuprum, Demetrii, Regis, evaderet, in aquam ferventem insiliit, ne

D

enim

enim se pollueret, maluit mori, testante Plutarcho in Vita Demetrii. Quanto major autem videbitur foeditas peccati in renatis, qui eò aeternam pulchritudinem se lædere ex sacrâ Scripturâ norunt? Sic S. Edmundus Cantuariensis Archiepiscopus: *Malo, inquit, in rogum ardentissimum insilire, quam peccatum ullum sciens admittere in DEUM.* Et Anselmus inquit: *Tanquam à facie colubri fuge peccatum.* D. denique *Virtutis pulchritudo est,* quæ renatos animat, ut sine molestiâ ac murmure legis observantiam ratam habeant, & ad eam implendam, quantum humana imbecillitas patitur, omnem operam navent, quò respectu inquit Oecumenicus in Cap. VIII. Roman. *Lex magistra virtutis est, vitiorum verò debellatrix.* Ut ut enim bona legis opera & in renatis coram DEO manca omninò sint, nec perfectum constituere possint Christianum, docente ipso Salvatore: *Vos cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.* Luc. XVII, 10. tamen Evangelii gratiâ ita exornantur, ut divinæ misericordiæ gratissima existant. Hinc Salvianus Lib. VII. de Gubernatione DEI? *Quid namque à nobis exigit, quibus præstari sibi à nobis jubet, nisi solam tantummodo fidem, castitatem, humilitatem, sobrietatem, misericordiam, sanctitatem, quæ non onerant, sed ornant.* Atque ob hæc IV. adductas causas contigit etiam, ut Johannes liberè legis fateatur facilitatem: *Præcepta, inquit, ejus non sunt gravia,* I. Joh. V. 3. Sicque cum pateat, legem in renatis Evangelii gratiâ servatu facilem esse, utut corruptæ naturæ humanæ onus ingratum sit; sequitur exindè legem inter & Evangelium longè tutius concordiam svavissimam quàm inimicam repugnantiam aut adversitatem asseri posse.

§. XIV.

Sed etsi in hisce adductis omnibus nulla reperiatur ad-
 veritas legem inter & Evangelium; tandem tamen exindè
 ea emergere videtur, quod Legi quàm apertissimè contradi-
 cit Evangelium, Evangelio vicissim Lex. Nam Lex inquit
Maledictus, qui non permanet in sermonibus legis hujus, nec eos
opere perficit, & dicit omnis populus, Amen! Deut. XXVII. v.
 26 Evangelium verò: *Certus sermo & dignus, quem modis*
omnibus amplectamur, quod Christus JESUS venit in mundum, ut
peccatores salvos faceret. I. Tim. I 15. In quibus dictis aperta
 contradictio. Nam juxtà legem perfectè servans, damnandus est
 Homo peccans, nec legem perfectè servans, damnandus est
 & æternæ maledictioni subjiciendus. Juxtà Evangelium ve-
 rò hæc concipienda propositio: Homo peccans, nec legem
 perfectè servans, nec est damnandus, nec æternæ maledictio-
 ni subjiciendus. Legis quippe enuntiationem requirit justi-
 tia divina, Evangelii verò gratia JESU. Neque hic rege-
 restid, quod regerebatur ad diversos Legis & Evangelii
 effectus: veluti nimirum illi dicebantur versari circa diver-
 sa objecta, ita quoque propositiones hæc versari circa ea-
 dem. Nam utriusque idem Objectum. Nimirum lex di-
 cit, damnandos esse omnes homines, quia nemo in omni-
 bus perfectè permanere potest. *Sententia maledictionis* Deut.
 XXVII. v. 26. *fertur in omnes legis transgressores, non solum in*
eos, qui in maximis peccatis legem violant, sed in omnes, qui non
permanent in omnibus, que scripta sunt in libro legis. Ostendunt
circumstantia Textus, omnia legis præcepta, non solum gravio-
ra de non machando, de non furando &c. sed etiam illud ultimum
 de

de non concupiscendo fuisse prius in auribus populi Israelitici publice recitata, & tunc demum maledictionis sententiam in omnes transgressores legis promulgatam, inquit Gerhard. Tom. II. Locor. Theol. de Peccat. Actual. p. 337. De iisdem verò, non de aliis inquit Evangelium, omnes esse salvandos, quia Salvator est Iesus omnium hominum. Neque porro regeri potest, convenire propositiones hæc contradictorias in uno eodemque fine, veluti dicebatur § VIII. de contrariis Legis & Evangelii effectibus. Nam Lex omnibus hominibus imponit maledictionem ad mortem, Evangelii autem enuntiatio omnibus hominibus Iesum offert ad vitam,

§. XV.

Ad quæ verò hæc reponimus: Concedimus, propositiones contradicentes, quæ ex diversis doctrinis oriuntur, adversitatem omninò constituere; in hisce tamen adductis Legem ac Evangelium reverà sibi contradicere, nequaquam concedimus. Nam hæc propositio legalis: Omnis peccator est damnandus, & hæc Evangelica enuntiatio: Nullus peccator est damnandus, sunt quidem orationes sibi contradicentes, si simpliciter sumuntur, juxtà definitionem Contradictionis apud Philosophos: *Contradictio est oppositio propositionis universalis & particularis carens mediò*; at minime gentium tales existunt, si certò respectu & restrictivè spectantur. Sed hoc fit in utràque propositione tam legali quàm Evangelica. Nam lex inquit: *Maledictus qui non permanet* &c. non simpliciter, sed restrictivè & cum addito; nisi ob transgressiones Legis dignò modo fiat satisfactio, atque alius in se hanc suscipiat

piat maledictionem. Id quod multis ex locis explicari potest. Eòdem modò ubi Evangelium ex dicto allegato I. Tim. I. 15. hanc profert orationem: Peccator salvandus est, minime vult simpliciter intelligi, peccatorem salvandum esse, quomodocunque fuerit constitutus, sive fidelis, sive infidelis &c. sed conditionatè & restrictivè, si peccator per fidem arripuerit impletionem legis à Christo perfectè præstitam. Quò respectu dicitur: *Perfectio legis Christus ad justificationem omni credenti.* Rom. X. v. 4. Quò pacto sane nulla contradictio. Nam Lex expectat impletionem sub poenà maledictionis, Evangelium verò eam præstat per meritum Christi. Hinc perpulchrè Lutherus, ubi justificationem peccatoris coram DEO describere vult, eum deducit tam ad legis maledictionem, quàm ad Evangelii gratiam. Sic enim inquit: *Mi dulcis frater, discite Christum & hunc crucifixum, discite ei cantare, & de te ipso (nempe ob Legis comminationem) desperans dicere ei: Tu Domine JESU, es justitia mea, ego autem sum peccatum tuum: tu assumpsisti mecum & dedisti mihi tum: Assumpsisti, quod non eras, & dedisti mihi, quod non eram. Cave, ne aliquando ad tantam puritatem adspires, ut peccator tibi videri nolis, imò esse - - - Si enim nostris laboribus & afflictionibus ad conscientia quietem pervenire oportet: ut quid ille mortuus est? Igitur non nisi in illo per fiducialem desperationem tui, & operum tuorum pacem invenies, &c.* In Epist. IX. A. 1516. ad Georgium Spenlinum, Augustinianum Eremitam in conventu Memmingensi agentem, scripta, quam hisce adducit verbis Doctus. Kortholt. in Hist. Eccles. Sec. XVI. p. 695. & seq.

§. XVI.

§. XVI.

Imò tandem, quomodocunque respexerimus Legem & Evangelium, in iis quidem cœlum ac infernum, Christum ac Belial, ac quidvis aliud reperiemus, at nullam repugnantiam inter hæc doctrinas. Amicissimæ nobis sunt doctrinæ, tantùm variis instrumentis, s̄vavissimâ tamen harmoniâ ad nostram salutem conspirantes. Lex Virga est, quâ Pater, DEUS, filiorum suorum coërcet inertiam, ut ad frugem redeant, Evangelium oleum est, quò Medicus, Christus infirmorum vulnerum dolores lenit. Illâ Spiritus Sanctus dormientes excitat, hòc excitatos ad officium suum DEO præstandum lenissimè impellit. Ob quam s̄vavissimam concordiam summas grates perennemque gloriam relinquimus **ÆTERNÆ INCOMPREHENSIBILI CONCORDIÆ, IN UNITATE TRINITATI, IN TRINITATE UNITATI !**

01 A 6526

ULB Halle 3
002 935 83X

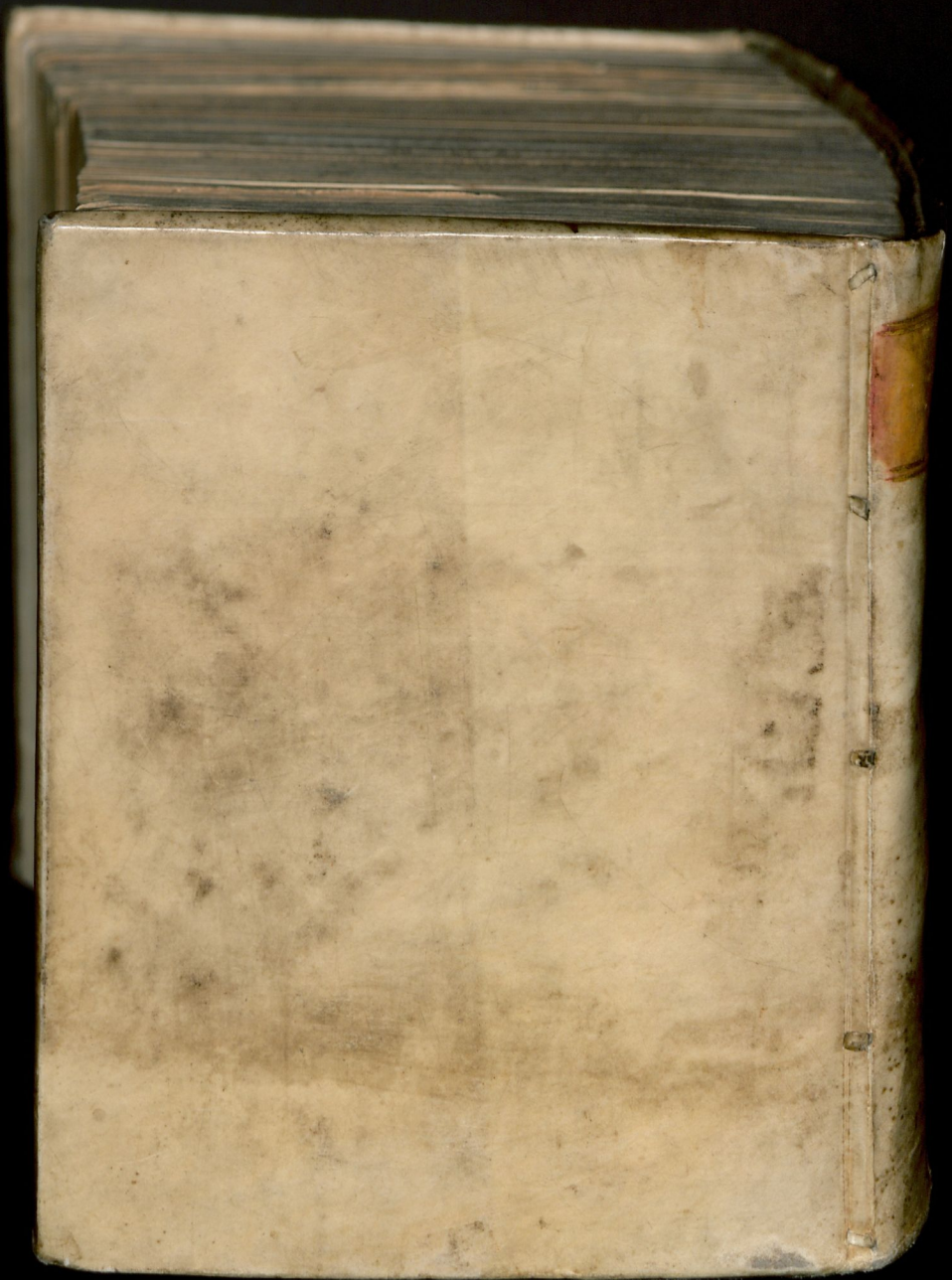
Sl

VD 17

R

H. 51.

Farbkarte #13

Centimetres

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

OLOGICA INAUGURALIS, *21.*
Evincens
INTER ET *22*
MIUM NULLAM
VERSITATEM,
Quam,
TE JEHOVA,
MAGNIFICENTISSIMO,
ELSISSIMO PRINCIPE ac DOMINO,
FRIDERICO
HELMO,
Æ ET ELECTORATUS
GICI HÆREDE, &c. &c. &c.
E THEOLOGICÆ FACULTATIS,
MIA REGIOMONTANA,
IB PRÆSIDIO
OMINI
RDI VON SANDEN,
t. Theol. Senior. & p. t. Decani, S. R. M. in
t. Prim. & Confiliarii Consist. Sambienf.
U DOCTORATUS
THEOLOGIA
habet
NUS MASECOVIUS,
designat. Consist. Sambienf. Consiliar. Ecclef.
ctor. Scholaq; ibid. Inspector,
OTORIO MAXIMO,
br. Horis ante- & pomerid. A. MDCCIX.